

Årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021

Saksnr	Utvalg	Møtedato
17/63	Formannskapet	28.11.2017
	Kommunestyret	

Saksdokumenter vedlagt:

Øvrige saksdokumenter:

Rådmannens innstilling:

- Trysil kommunes budsjett for 2018 og økonomiplan 2018 – 2021 vedtas i samsvar med fremlagte budsjettdokument (datert 17.11.2017).
- Driftsbudsjettet for 2018 fordeles som netto rammebevilgninger til sektorområder. Rådmannen gis myndighet til å foreta en detaljert fordeling av rammebevilgningene på de enkelte virksomheters budsjettposter, i tråd med kommunestyrets prioriteringer og forutsetninger.
- Investeringer i budsjettet for 2018 er kr 75 410 000,-, og finansieres med kr 54 410 000,- i lån, kr 6 579 000 i kompensasjon for betalt merverdiavgift, kr 5 421 000 i refusjon andre kommuner (SÅTE-ikt) og kr 3 750 000,- i bruk av fond. I investeringsrammen ligger det opptak av startlån med kr 8 000 000,- til viderefremidling.
- Låneramme for nye låneopptak på kr 54 410 000,- til finansiering av kommunens investeringer i 2018 godkjennes i samsvar med gjeldene budsjett og regnskapsforskrifter. Det søkes Husbanken om lån på kr 8 000 000 til viderefremidling som startlån.
- I henhold til kommunens finansreglement har rådmannen myndighet til å oppta lån innenfor den vedtatte låneramme, og til å godkjenne lånebetingelsene, låneform og låneinstitusjon.
- Rådmannen gis myndighet til å inngå leasingavtaler for anskaffelse av maskiner, utstyr og transportmidler når dette dekkes innenfor vedtatte driftsbudsjetttrammer.
- Endringer av stillinger gjennomføres i samsvar med det som framgår av budsjettdokumentet.
- Tilskudd og overføringer til lag, foreninger og organisasjoner betinges at kommunen gis full innsynsrett i bruken av midlene, og gir kontrollutvalget adgang til å føre kontroll med hvordan midlene forvaltes.
- Rådmann gis myndighet til å disponere kompetansefond (25699102 og 25699110) for å sikre kommunens kompetansebehov.

Behandling i Formannskapet - 28.11.2017:

Endringsforslag fra rådmannen:

Nytt pkt. 54 forprosjekt prestegard kr 310 000 tas inn under investeringer i 2018.

Forslag fra H og Sp v/Anders Nyhuus:

Nr.	Side	Tiltak	2018	2019	2020	2021
	30	Rådmanns forslag til budsjett	-5 948	-6 734	-968	-601
		Endring fra salderingsliste				
		Endring av tiltaksliste				
		Nye tiltak				
	30	Idrettsfond	200	200	200	200

		Ny 50 %-stilling forebyggende sykepleier	300	300	300	300
		Ekstraordinær overføring fra Trysil kommuneskoger KF	-2 000	0	0	0
		Endring av ikke prioriterte nye tiltak				
		Oppvekst og kultur				
1	19	Skjæraasendagene som fast arrangement		75	75	75
2	19	Økning bemanning biblioteket 60 %	360	360	360	360
3	19	Kulturminnearbeid	100	100	100	100
		Helse og omsorg				
4	19	Delfinansiering 100 % psykologstilling II	290	550	550	550
5	19	Frog Identity kurs for ungdom	250	250	250	250
6	19	Utskiftning møbler Borgtun	360	0	0	0
		Forvaltning og teknisk drift				
7	19	Styrking av landbruksfondet	2 000	0	0	0
8	19	Sikre tilgang til veterinærtjenester	40	40	40	40
11	19	Oppussing/maling utvendige flater Innbygda skole og TUS	450	0	0	0
		Avvik mellom skjema 1A og 1B	-3 598	-4 859	907	1 274

Forslag fra Ap og SV v/Randi Sætre:

	2018	2019	2020	2021
	-5 948	-6 734	-968	-601
Idrettsfondet opprettholdes	200	200	200	200
Økning timesats praktisk bistand reduseres til 50 kr/t 2018, samme 2019 og 2020	265	130	0	0
Frog Identity kurs for ungdom	250	250	0	0
Skjæraasendagene som fast arrangement	0	75	0	75
sum	-5 233	-6 079	-768	-326

Investeringer: Salg av Tingstua utgår inntil barnehagesituasjonen i sentrum er avklart.

Forslag fra Randi Sætre, Ap:

Formannskapet ber om å få framlagt en oversikt over bevilgninger fra landbruksfondet og hva det har bidratt til i forhold til sysselsetting.

Votering:

1. Rådmannens tilleggsforslag enstemmig vedtatt.
2. Ap/SVs forslag om Tingstua enstemmig vedtatt.
3. H/Sps forslag vedtatt med fem (H og Sp) mot fire stemmer (Ap og SV) som ble avgitt for Ap/SVs forslag.
4. Sætres forslag om landbruksfondet enstemmig vedtatt,
5. Rådmannens innstilling med de vedtatte endringer enstemmig vedtatt.

Innstilling i Formannskapet - 28.11.2017:

- Trysil kommunes budsjett for 2018 og økonomiplan 2018 – 2021 vedtas i samsvar med framlagte budsjettdokument (datert 17.11.2017) korrigert for vedtakene i formannskapet 28.11.2017.
- Driftsbudsjettet for 2018 fordeles som netto rammebevilgninger til sektorområder. Rådmannen gis myndighet til å foreta en detaljert fordeling av rammebevilgningene på de enkelte virksomheters budsjettposter, i tråd med kommunestyrets prioriteringer og forutsetninger.
- Investeringer i budsjettet for 2018 er kr 75 410 000 og finansieres med kr 54 410 000 i lån, kr 6 579 000 i kompensasjon for betalt merverdiavgift, kr 5 421 000 i refusjon andre kommuner (SÅTE IKT) og kr 3 750 000 i bruk av fond. I investeringsrammen ligger det opptak av startlån med kr 8 000 000 til videreformidling.
- Låneramme for nye låneopptak på kr 54 410 000 til finansiering av kommunens investeringer i 2018 godkjennes i samsvar med gjeldende budsjett og regnskapsforskrifter. Det søkes Husbanken om lån på kr 8 000 000 til videreformidling som startlån.
- I henhold til kommunens finansreglement har rådmannen myndighet til å oppta lån innenfor den vedtatte låneramme, og til å godkjenne lånebetingelsene, låneform og låneinstitusjon.
- Rådmannen gis myndighet til å inngå leasingavtaler for anskaffelse av maskiner, utstyr og transportmidler når dette dekkes innenfor vedtatte driftsbudsjettrammer.
- Endringer av stillinger gjennomføres i samsvar med det som framgår av budsjettdokumentet.
- Tilskudd og overføringer til lag, foreninger og organisasjoner betinger at kommunen gis full innsynsrett i bruken av midlene og at kontrollutvalget gis adgang til å føre kontroll med hvordan midlene forvaltes.
- Rådmann gis myndighet til å disponere kompetansefond (25699102 og 25699110) for å sikre kommunens kompetansebehov.

Trysil kommune

Jan Sævig
rådmann

(Dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.)

Bakgrunn

Kommunelovens § 46 setter krav til kommunens budsjett. Formannskapet skal fremme sin innstilling til budsjett til kommunestyret. Rådmannens oppgave i forbindelse med budsjett er å utarbeide forslag til tiltak som gjør at aktiviteten utføres i henhold til lover, forskrifter og er i samsvar med de økonomiske rammer som er tilgjengelig.

Rådmannen har utarbeidet et forslag til budsjett for 2018 og økonomiplan for 2018-2021 som er i balanse med netto bruk av fondsmidler (5,7 mill. hvorav 3,5 mill. går til omtaksering av eiendomsskatt). I dokumentet er det videre presentert en liste med salderingstiltak. Endelig prioritering av denne foretas av kommunestyret selv. Behandling av budsjett og økonomiplan gjøres nå i samme vedtak og konkrete tiltak i 2018 må fremskrives i helårsvirkninger i planperioden. Dette for å sikre at konsekvenser av tiltak og driftsøkonomien blir ivaretatt i hele planperioden.

Vurdering

Den administrative jobbingen med å utarbeide forslag til budsjett har i hovedsak fulgt tidligere års budsjettprosesser. Rådmannen mener at prosessen kommende år kan forbedres, men med ny økonomisjef på plass så sent som 1.juli har vi etter omstendighetene klart å gjennomføre en helt grei prosess.

I forhold til bestilling fra politisk nivå er det et ønske om å få fremlagt budsjettforutsetninger, med tiltak, så tidlig som mulig, slik at det blir mulig å drive politikk. Rådmannen ser at årets prosess, som ender opp med et budsjettforslag som sendes ut den 17.november, så måte byr på de samme utfordringene som tidligere år. Når vi nå over nyttår skal starte opp med kommuneplanens samfunnsdel vil det være et mål at tiltaksdelen i denne skal henge sammen med økonomiplan og at disse igjen vil gi tydelige signaler inn i budsjettarbeidet. Så får vi administrativt prøve å rigge prosesser som er med og forenkler og tilrettelegger for demokratiske prosesser.

Trysils har hatt en jevn nedgang i folketall gjennom mange år. Fra kvartal 3-2015 har dette stoppet opp, ja det har faktisk vært en liten oppgang. Dette er presentert både for formannskap og kommunestyre. Vi har likevel ikke samme vekst som mer sentrale områder og ligger under landsgjennomsnittet. Forholdsmessig fører dette til reduserte overføringer fra Staten.

Trysil kommune har i dag driftsutgifter som er høyere enn det vi tåler på lang sikt. Det blir derfor svært viktig fremover at vi planlegger aktivitet grundig i forhold til de økonomiske rammer kommunen har til rådighet. Kommunens aktivitet må tilpasses de rammebetingelsene som vedtas av Stortinget. Dette vil stille ytterligere krav både til økt effektivitet og mer rasjonell drift for å få ned kommunens driftsutgifter i tiden som kommer.

Inntektene er dynamiske og svinger i takt med innbyggertallet, skatteinntekter mm, mens utgiftene til kommunen er mer statiske, dvs. de henger nøye sammen med tjenesteproduksjon og organisering av denne. I et lovpålagt regime er dette en utfordrende prosess. Det er videre blant våre innbyggere og brukere oppfattet som uheldig at vi må ty til aktivitetsreduksjon når vi hører de forventninger som finnes innenfor skole og oppvekst, kultur, pleie og omsorg, næring, boliger/tomter etc.

Da kommunestyret behandlet budsjettet for 2017 sa flere av våre politikere at denne budsjettbehandlingen var den mest krevende de hadde vært med på. Rådmannen vurderer også årets administrative budsjettprosess som krevende. Det fremlagte forslag tilfredsstiller ikke Fylkesmannens anbefaling til kommunene med å legge fram et budsjett med et netto driftsresultat på 1,75 %. For Trysil kommune sitt vedkommende ville dette bety et netto driftsresultat på litt over 11 millioner. Dette er vi ikke i nærheten av.

Justeringen av Inntektssystemet har ikke gitt dramatiske utslag for Trysil kommune, men det har likevel en viss negativ konsekvens for oss med de utfordrende demografiske endringer vi er oppe i og som legger et stort press på omsorgs- og institusjonstjenestene våre.

Den viktigste faktoren fremover blir om vi klarer å opprettholde eller helst øke folketallet vårt. Fra «telletidspunkt» i 2016 til telletidspunkt i 2017 er det en gledelig utvikling med en oppgang på 22 innbyggere og mange signaler tyder på at Trysil er inne i en positiv utvikling. Det er rådmannens syn at vi må kunne dele vår optimisme ved å opprettholde så mye som mulig av vår tjenesteyting, selv om dette i 2018 går på bekostning av noen av våre reserver. Vi ser mange kommuner som nå sliter med befolkningsnedgang og som i disse dager er gjennom svært krevende budsjettprosesser. Omfattende interkommunalt samarbeid, eller kommunesammenslåinger vil tvinge seg fram om ikke inntektssystemet endres. Dette må også sees sammen med effektivisering og aktivitetsreduksjon.

Etter at forslag til Statsbudsjett kom foretok vi en grundig gjennomgang og kontroll av budsjettgrunnlaget og gjennomførte en god del administrative grunnlagsendringer. Vi kom fram til at forskjellen mellom budsjettskjema 1A og 1B var på vel 10,1 mill. kroner. Dette betyr at dersom vi kjører videre med samme drift som vi hadde nå den 1. oktober, så vil vi til neste år havne med et stort negativt driftsresultat.

Den viktigste faktor i forhold til hovedinntektskilden vår, rammetilskuddet fra Staten, er som tidligere nevnt vårt innbyggertall. Vi vil likevel med vår demografiske sammensetning få våre utfordringer, men folketallsvekst hjelper på. I årene som kommer må vi likevel effektivisere, se på nivået på våre kommunale tjenester, og muligens kutte ut noen av våre tilbud. Eller som departementsråd Eivind Dahle fra KRD sa på skogmuseet 10.11.2017: *dere kommuner må fornye, forenkle og forbedre.*

Rådmannen er ikke helt fornøyd siden han ikke klarte å legge fram målsettingen om et netto driftsresultat på 1,75 %, noe som tilsvarer vel 11 millioner kroner. Hadde rådmannen klart dette ville kommunestyret fått et stort politisk handlingsrom. Det blir likevel, ved noe bruk av fond, en viss forskyving av avdrag på lån (godt innenfor gjeldende regelverk), samt å foreta en ny og foreløpig siste kontorjustering på eiendomsskatten med 10 % lagt fram et budsjett med et netto driftsresultat på vel 5,9 millioner.

Rådmannen velger ikke å kommentere enkelttiltakene i dette saksframlegget, men begrenser seg til å gi noen få kommentarer. Av nye tiltak er det kun tre som er prioritert inn. Dette er en stilling som samfunnsplanlegger, en økning i stillingsressurs på PPT med 30 %, samt beplantning av rabatter i Storvegen. En samfunnsplanlegger vil være en svært viktig ressurs i forhold til å holde tak i våre planprosesser, fra den fireårige samfunnsdelen av kommuneplanen og videre konkretisering av tiltak som bringes inn i økonomiplaner og budsjett. Vi har behov for analytisk kompetanse som kan være med å bidra til at vi gjør det riktige valg for Trysilsamfunnet inn i fremtida. PPT er videre svært pressa på ressurser og «noen» må sette seg i førersetet slik at grøntområder og rabatter i og langs Storvegen tar seg bra ut for oss som bor her og for de som er her på besøk.

Det er i budsjettforslaget lagt inn et videreført effektiviseringskrav til de tre sektorene og stab på 1 %, i tråd med endringer i statsbudsjettet. Rådmannen finner det videre riktig å signalisere at han ønsker en omstilling av noen tjenesteområder i 2018. Vi har noen fondsmidler som kan benyttes til omstilling og kompetanseheving, men det vil trolig være behov for noe mer utover i 2018. Dette vil om nødvendig bli fremmet som egen sak til kommunestyre.

Det både innenfor helse og omsorg foreslått kutt i tråd med tidligere vedtatt rasjonaliseringsprosjektet. Dette prosjektet var signalisert under fjorårets budsjettbehandling og har vært nødvendig og helt avgjørende for å fremskaffe et budsjett i balanse.

Rådmannen har regnet med omtaksering for eiendomsskatt i 2018. Dette kan føre til noe større inntekter for Trysil kommune, men det er ikke lagt inn som et utgangspunkt i prosjektet. Vi har nå et gammelt grunnlag, som i dag kan oppfattes som urimelig og delvis feil. To eiendommer med forskjellige omsetningsverdi kan ha samme verdigrunnlag, og i forhold til lovens krav er det den reelle omsetningsverdi som skal legges til grunn. I budsjettskjema 1A side 44, linje tre, ser vi også at Raskiftet er lagt inn fra 2019. Dette i tråd med avtaler inngått i forbindelse med utbyggingen.

Når det gjelder investeringer er det foreslått mye innen vann og avløp kommende år. Dette er på selvkostområdet og kostnadene blir her etterhvert belastet brukerne. Av andre tiltak vil rådmannen peke på at det er lagt inn en total renovering, samt en utbygging av Jordet barnehage. Den gamle «rektorboligen» i Jordet tilfredsstiller på ingen måte dagens krav som stilles til arbeidsforhold for unger og voksne. Det er videre i øyeblikket stor pågang på leiligheter og boligtomter i Innbygda. Det ser ut som om kommunen må hjelpe til med tilrettelegging. I investeringsbudsjettet er det lagt inn forslag om en sum til kjøp av areal i 2018 og en sum til opparbeiding av et tomteområde i 2019. Av andre større prosjekter som vi må ha med i totalvurderingen i årene som kommer er: rehabilitering og utbygging av kulturhus, rehabilitering, utbygging og vurdering i forhold til barnehage/r i Innbygda, samt vurdering av hva vi gjør med trygdeboligene som ligger i bakkant av sykehjemmet.

Budsjettet har i tråd med gjeldende avtaleverk vært til behandling i AMU og Sentralt Samarbeidsforum. Rådmannen må erkjenne at det har gått fort i svingene, med mange involverte de siste dagene før utsendelse, men håper likevel at det meste er i henhold til hva som er tenkt rundt de ulike punkter. Oppdager rådmannen noe av betydning tas det med til formannskapets behandling.

Muligheter fremover:

Det er ovenfor pekt på at vi har utfordringer fremover i forhold til at vi må effektivisere og rasjonalisere for å få til en drift som er bærekraftig i forhold til våre inntekter. Kommunestyret vedtok sommeren 2016, i forbindelse med behandling av kommunereformen, at Trysil kommune ønsker å bestå som egen kommune, men det ble også gitt føringer for at vi skulle se på muligheten for samarbeid med andre kommuner om å løse oppgaver. Rådmennene i de fire SÅTE-kommunene er på intensjonsnivå i gang med dette arbeidet og det er mulig at rådmannen kan redegjøre mer for dette når kommunestyret skal behandle budsjettet. Et slikt samarbeid må bygge på at vi skal ha en økonomisk-, kvalitetsmessig- og/eller en sårbarhetsmessig gevinst av samarbeidet.

Vi foretok for noen uker siden et valg av leverandør av plattform for vår velferdsteknologi-løsning. Dette blir spennende. Nå skal vi kjøpe inn ulike typer hjelpemiddel til våre brukere. Videre må vi se på tjenestedesign i forhold til hvordan vi organiserer hjemmetjenesten fremover, og hvordan vi tildeler timer når vi nå har nye og gode hjelpemidler som også kan benyttes. Her må det finnes muligheter til både å tenke kvalitet og økonomi.

Vi har en svært godt IKT samarbeid i SÅTE-kommunene. Vi har god programvare, klare strategier og dyktige medarbeidere. Neste mål nå må være å ta ut en større gevinstrealisering når vi i større og større grad implementerer digitale hjelpemidler.

Rasjonaliseringsprosjektet innen helse og omsorg leverte svært bra inn i budsjettet for 2018. Det ble der også pekt på noen områder som det burde være mulig å borre ennå mer i. Dette var driften av sykehjemmet, boligjenesten samt samhandlingen rundt tildelerenheten vår. Dette er områder vi må ta tak i, i 2018.

Et siste mulighetsområde rådmannen vil peke på, er utbytte / hente midler fra våre heleide selskaper. Rådmannen er utfordret til å finne ut av hvilket regelverk må vi forhold oss til om

kommunestyret ønsker å ta ut større utbytte fra Trysil kommuneskoger KF, eller om kommunestyret ønsker å benytte deler av de midlene som nå er plassert i Trysil Kommune Holding AS. Det er et detaljert regelverk å forholde seg til dersom Trysil kommune som eier vil ta ekstrautbytte, eller hente midler fra kommunale selskaper. Rådmannen vil etter hvert komme tilbake med en mer detaljert utredning. Men, som en hovedregel kan f.eks midler som kommer fra Trysil Kommuneskoger KF sin drift (festetomter, jaktrettigheter og skogsdrift) benyttes fritt av kommunen – også til drift, mens midler som tas i utbytte / overføres i forbindelse med tomtesalg kun kan benyttes til investeringer, eventuelt til nedbetaling av lån som er benyttet til investeringer.

I forhold til kravet om en sunn driftsøkonomi og det faktum at fremlagte forslag til **budsjett ikke har nødvendige reserver** til å håndtere uforutsette hendelser, må kommunens disposisjonsfond være kommunens reserve i 2018. Bruk av fond for finansiering av løpende drift bør helst unngås, men kan brukes i en overgangsfase til driftsøkonomien er i balanse. Avhengig av regnskapsresultat for 2017 vil det være disponible fondsmidler på litt over 70 millioner kroner i 2018, men mye av fondsmidlene ble «øremerket», selv om de blir ubundne midler i praktisk betydning. Kommunens politikere har tidligere vedtatt bruk til andre formål (utbygging av bredbånd, tilskudd til Trysil Bike Arena, bokprosjekt Trysil skihistorie mv.). Et negativt netto driftsresultat og bruk av fond er med å svekke kommunens likviditet.

Konklusjon

De foreslåtte tiltak innebærer både forventinger til effektivisering, reduksjon av nivå på noen tjenester og bortfall av eksisterende tjenester. Rådmannen har forståelse for at innbyggere/tjenestemottakere vil synes at det er fryktelig synd dersom noen av de foreslåtte tiltak blir vedtatt og tilbud forsvinner. Det er imidlertid rådmannen sitt oppdrag å legge fram et budsjett som minimum er i balanse.

Rådmannen vet at kommunestyret vil legge mye jobb i å utarbeide et best mulig budsjett for neste år. Det er, som kommunestyret vet, mulig å skyve noen av utfordringene foran oss ved å bruke av kommunens disposisjonsfond, men dette vil føre til at vi får større utfordring med budsjettarbeidet de kommende årene.

Ansatte som blir berørt av tiltak i budsjett 2018 vil bli tatt vare på i henhold til Trysil kommunes gjeldende reglementer.

Vi har et godt tjenestetilbud i Trysil i dag og rådmannen mener at budsjettet for 2018 fremdeles bidrar til at innbyggere, brukere og besøkende skal kunne føle at det er godt og trygt her, og at alle får ivare tatt sine behov på en kvalitativ god måte. Kommunen ivaretar de krav som øvrige myndigheter setter til vår tjenesteyting.

Rådmannens forslag til budsjett legges fram i balanse, med netto bruk av fondsmidler. Fremlagte budsjett tilfredsstillter ikke målet om 1,75 % positivt netto driftsresultat. Fylkesmannens oppfordring om tilstrekkelig driftsbalanse og en sunn økonomisk utvikling er heller ikke tilfredsstillt.